A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2010. május 4.*

A C-533/08. sz. ügyben,

az EK 68. cikk és az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Hoge Raad der Nederlanden (Hollandia) a Bírósághoz 2008. december 3-án érkezett, 2008. november 28-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **TNT Express Nederland BV**

és

az **AXA Versicherung AG**

között folyamatban lévő eljárásban,

* Az eljárás nyelve: holland.

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: V. Skouris elnök, A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, R. Silva de Lapuerta és C. Toader tanácselnökök, K. Schiemann, P. Kūris, Juhász E., M. Ilešič (előadó), J.-J. Kasel és M. Safjan bírák,

főtanácsnok: J. Kokott,
hivatalvezető: M. Ferreira főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2009. november 17-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a TNT Express Nederland BV képviseletében J. H. J. Teunissen advocaat,

– a holland kormány képviseletében C. Wissels és Y. de Vries, meghatalmazotti minőségben,

– a cseh kormány képviseletében M. Smolek, meghatalmazotti minőségben,

– a német kormány képviseletében M. Lumma és J. Kemper, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Közösségek Bizottsága képviseletében A.-M. Rouchaud-Joët és R. Troosters, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2010. január 28-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet (HL 2001. L 12., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 42. o.) 71. cikkének, valamint az 1978. július 5-én, Genfben aláírt jegyzőkönyvvel módosított, a Nemzetközi Közúti Árufuvarozási Szerződésről szóló, 1956. május 19-én Genfben aláírt egyezmény (a továbbiakban: CMR) 31. cikkének értelmezésére irányul.

2 A kérdést a TNT Express Nederland BV (a továbbiakban: TNT) és az AXA Versicherung AG (a továbbiakban: AXA) között egy német bíróság azon határozatainak Hollandiában történő végrehajtása tárgyában indult jogvitában terjesztették elő,

amely határozatok a TNT-t áruknak közúti árufuvarozás során történt elveszése okán kártérítés megfizetésére kötelezték.

Jogi háttér

A 44/2001rendelet

3 A 44/2001 rendelet (1) preambulumbekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A Közösség célul tűzte ki, hogy fenntartja és fejleszti a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térséget, amelyben biztosított a személyek szabad mozgása. Egy ilyen térség fokozatos létrehozása érdekében a Közösségnek egyebek mellett el kell fogadnia a belső piac megfelelő működéséhez szükséges, a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködéssel kapcsolatos intézkedéseket."

4 E rendelet (6) preambulumbekezdése értelmében:

„A polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozatok szabad mozgásának biztosítása érdekében szükséges és célszerű, hogy a joghatóságra, valamint a határozatok

elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályokat kötelező és közvetlenül alkalmazandó közösségi jogi aktus rendezze."

5 A 44/2001 rendelet (11), (12) és (15) preambulumbekezdése előírja:

„(11) A joghatósági szabályoknak nagymértékben kiszámíthatóknak kell lenniük, és azt az elvet kell követniük, hogy a joghatóságot általában az alperes lakóhelye alapozza meg, és a joghatóságnak ezen az alapon mindenkor megállapíthatónak kell lennie, kivéve egyes pontosan meghatározott eseteket […].

(12) Az alperes lakóhelyén kívül a bíróság és a per közötti szoros kapcsolaton alapuló vagylagos joghatósági okokat is meg kell állapítani az igazságszolgáltatás megbízható működésének előmozdítása érdekében.

[…]

(15) A harmonikus jogalkalmazás érdekében a párhuzamos eljárások lehetőségét el kell kerülni, és biztosítani kell, hogy ne hozzanak egymással összeegyeztethetetlen határozatot két tagállamban. […]"

6 E rendelet (16) és (17) preambulumbekezdése előírja:

„(16) Az igazságszolgáltatás iránt a Közösségben táplált kölcsönös bizalom azt indokolja, hogy a tagállamokban hozott határozatokat – a vitás eseteket kivéve – automatikusan, bármilyen külön eljárás nélkül elismerjék.

(17) Ugyancsak a kölcsönös bizalom elve alapján az egyik tagállamban hozott határozat más tagállamban történő végrehajtására szolgáló eljárásnak hatékonynak és gyorsnak kell lennie. […]”

7 A szóban forgó rendelet (25) preambulumbekezdése értelmében:

„A tagállamok által vállalt nemzetközi kötelezettségek tiszteletben tartása érdekében e rendelet nem érinti azokat az egyes különös jogterületen megkötött egyezményeket, amelyeknek a tagállamok részesei.”

8 A 44/2001 rendelet 1. cikkének (1) és (2) bekezdése értelmében:

„(1) E rendeletet polgári és kereskedelmi ügyekben kell alkalmazni a bíróság jellegére való tekintet nélkül. E rendelet nem terjed ki különösen az adó-, vám- vagy közigazgatási ügyekre.

(2) E rendelet nem vonatkozik:

a) természetes személyek személyi állapotára, jog- és cselekvőképességére, házassági vagyonjogra, végrendeletre és öröklésre;

b) csődeljárásra, kényszeregyezségre és hasonló eljárásokra;

c) szociális biztonságra;

d) választott bíráskodásra."

9 A 44/2001 rendelet „Joghatóság" című II. fejezetének „Perfüggőség és összefüggő eljárások" című 9. szakaszában található 27. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Amennyiben azonos jogalapból származó, azonos felek között folyamatban lévő eljárásokat különböző tagállamok bíróságai előtt indítottak, a később megkeresett bíróság az elsőként megkeresett bíróság joghatósága megállapításáig hivatalból felfüggeszti az eljárást.

(2) Amennyiben az elsőként megkeresett bíróság joghatóságát állapítják meg, a később megkeresett bíróság ennek javára megállapítja saját joghatóságának hiányát."

10 A 44/2001 rendelet „Elismerés és végrehajtás” című III. fejezetének „Elismerés” című 1. szakaszában foglalt 34. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A határozat nem ismerhető el, amennyiben:

1) az ilyen elismerés nyilvánvalóan ellentétes annak a tagállamnak a közrendjével, ahol az elismerést kérik;

[…]”

11 A szóban forgó rendelet ugyanezen szakaszában foglalt 35. cikke a következőképpen fogalmaz:

„(1) A határozat nem ismerhető el továbbá, amennyiben a II. fejezet 3., 4. és 6. szakaszának rendelkezéseivel ellentétes, illetve a 72. cikkben meghatározott esetben.

(2) Az előző bekezdésben említett joghatósági okok vizsgálata során a megkeresett bíróság vagy hatóság kötve van ahhoz a tényálláshoz, amelyre a származási tagállam bíróságának joghatóságát alapította.

(3) Az (1) bekezdésre is figyelemmel a származási tagállam bíróságának joghatósága nem vizsgálható felül. A közrendnek a 34. cikk 1. pontjában említett vizsgálata a joghatósággal kapcsolatos szabályokra nem alkalmazható."

12 Ugyanezen rendelet III. fejezetének 1. szakaszában található 36. cikke értelmében „a külföldi határozat érdemben semmilyen körülmények között sem vizsgálható felül".

13 A 44/2001 rendelet III. fejezetének „Végrehajtás" című 2. szakaszában szereplő 38. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Valamely tagállamban hozott és ebben az államban végrehajtható határozatot más tagállamban akkor hajtanak végre, ha azt bármely érdekelt fél kérelmére ott végrehajthatónak nyilvánították."

14 A szóban forgó rendelet 43. cikkének (1) bekezdése értelmében „[a] végrehajthatóság megállapítására irányuló kérelem tárgyában hozott határozat ellen bármely fél jogorvoslatot nyújthat be".

15 Ugyanezen rendelet 45. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Az a bíróság, amelynél a 43. […] cikk alapján jogorvoslatot nyújtottak be, kizárólag a 34. és 35. cikkben meghatározott okok egyike alapján utasíthatja el vagy vonhatja vissza a végrehajthatóságot megállapító határozatot. […]

(2) A külföldi határozat érdemben semmilyen körülmények között sem vizsgálható felül."

16 A 44/2001 rendelet „Más jogi aktusokhoz való viszony" című VII. fejezetében szereplő 71. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) E rendelet nem érinti azokat az egyezményeket, amelyeknek a tagállamok részesei, és amelyek egyes különös jogterületeken a joghatóságot, valamint a határozatok elismerését és végrehajtását szabályozzák.

(2) Az egységes értelmezés érdekében az (1) bekezdést a következő módon kell alkalmazni:

a) e rendelet nem akadályozza annak a tagállamnak a bíróságát, amely egyes különös jogterületekről szóló egyezményben részes, hogy az említett egyezménynek megfelelően még akkor is megállapítsa joghatóságát, ha az alperes olyan más tagállamban rendelkezik lakóhellyel, amely az említett egyezménynek nem részese. Az eljáró bíróság minden esetben e rendelet 26. cikkét alkalmazza;

b) a valamely tagállamban az egyes különös jogterületről szóló egyezmény alapján joghatósággal rendelkező bíróság által hozott határozatot más tagállamban e rendelettel összhangban kell elismerni és végrehajtani.

Amennyiben az egyes különös jogterületről szóló egyezmény, amelyben mind a származási tagállam, mind a címzett tagállam részes, a határozatok elismeréséhez vagy végrehajtásához feltételeket állapít meg, e feltételeket kell alkalmazni.

E rendeletnek a határozatok elismerését és végrehajtását érintő rendelkezései minden esetben alkalmazhatóak."

A CMR

17 A CMR 1. cikkének megfelelően „minden olyan szerződésre érvényes, amely áruknak közúton, járművel, díj ellenében végzett szállításáról szól, ha az áru átvételének helye és a kiszolgáltatásra kijelölt hely […] két különböző állam területén van, amelyek közül legalább az egyik szerződő állam, […] a felek székhelyére és állampolgárságára tekintet nélkül".

18 A CMR-t az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának keretében tárgyalták meg. A CMR-hez több mint 50 állam, köztük az Európai Unió valamennyi tagállama csatlakozott.

19 A CMR 23. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Ha a fuvarozót a jelen Egyezmény rendelkezései alapján az áru részleges vagy teljes elveszéséért kártérítési kötelezettség terheli, a kártérítést annak az értéknek az alapján kell kiszámítani, amellyel az áru a fuvarozásra felvétel helyén és időpontjában rendelkezett.

[…]

(3) A kártérítés azonban nem lehet több mint a hiányzó bruttó súly minden kilogrammja után 8.33 elszámolási egység. […]

(4) Ezenkívül vissza kell téríteni a fuvardíjat, a vámokat és az áru fuvarozása alkalmával felmerült egyéb költségeket, éspedig teljes elveszés esetében teljes összegükben, részleges elveszés esetében pedig ennek arányában; egyéb kártérítés nem igényelhető.

[…]

(7) Az Egyezményben említett elszámolási egység a Nemzetközi Valutaalap meghatározása szerinti különleges lehívási jog. A jelen cikk (3) bekezdésében említett összeget át kell váltani az eljáró bíróság szerinti állam nemzeti valutájára […]

[…]”

20 A CMR 31. cikke értelmében:

„(1) A jelen Egyezmény hatálya alá eső fuvarozásból eredő minden jogvita esetében kereset indítható a szerződő államoknak a felek által közös egyetértéssel

kijelölt bíróságain kívül annak az országnak a bírósága előtt is, amelynek területén:

a) az alperes rendes lakóhelye, cégének központi telephelye, vagy olyan fióktelepe, illetve képviselete van, amelynek közvetítésével a fuvarozási szerződést megkötötték, vagy

b) az áru átvételének helye vagy a kiszolgáltatásra kijelölt helye van.

Más bíróság előtt kereset nem indítható.

(2) Ha a jelen cikk [(1) bekezdésében] említett jogvita tárgyában valamely, e [bekezdés] szerint illetékes bíróság előtt per folyik, vagy ilyen bíróság a jogvitában ítéletet hozott, ugyanazok között a felek között ugyanabban az ügyben új per csak abban az esetben indítható, ha annak a bíróságnak az ítélete, amely előtt az első keresetet indították, nem hajtható végre abban az országban, ahol az új keresetet indítják.

(3) Ha valamely szerződő állam bírósága által a jelen cikk [(1) bekezdésében] említett bármely jogvitában hozott ítélet ebben az országban végrehajthatóvá vált, az minden más szerződő államban végrehajthatóvá válik, amint az érdekelt országban érvényes alaki követelményeket teljesítették. Ezek az alaki követelmények azonban nem vezethetnek az ügy újabb érdemi felülvizsgálatához.

(4) A jelen cikk [(3) bekezdésének] rendelkezései érvényesek a kontradiktorius eljárásban hozott ítéletekre, mulasztási ítéletekre és bírói egyezségekre, nem alkalmazhatók azonban a csak ideiglenesen végrehajtható ítéletekre, valamint olyan ítéletekre, amelyek a teljesen vagy részben pervesztes felperest a perköltségen felül kártérítés és kamat fizetésére kötelezik.

[…]”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

21 A Siemens Nederland NV (a továbbiakban: Siemens) és a TNT között 2001 áprilisában a hollandiai Zoetermeerből a németországi Unterschleissheimba történő közúti árufuvarozás tárgyában szerződés jött létre. Az érintett áruk értéke 103 540 DM (52 939 euró), súlya 12 kg volt.

22 Ezek az áruk azonban nem érkeztek meg rendeltetési helyükre.

23 2002 májusában a TNT a Rechtbank te Rotterdam (Hollandia) előtt annak megállapítására irányuló keresetet nyújtott be a Siemens biztosítója, az AXA ellen, hogy a TNT az AXA-val szemben nem felel az említett áruk elvesztéséből eredő semmiféle kárért a CMR 23. cikkében előírt, kilogrammonkénti 11,50 euró, azaz összesen 138 euró összegen felül, amely rendelkezés a követelhető kártérítések összegére alkalmazandó szabályokat rögzíti. A keresetet a Rechtbank te Rotterdam 2005. május 4-i ítéletével elutasította. A TNT fellebbezést nyújtott be ezen ítélet ellen a Gerechtshof te ’s-Gravenhage (Hollandia) előtt.

24 2004 augusztusában az AXA a Landgericht München előtt keresetet indított a TNT ellen az Siemenset az ugyanezen áruk elveszéséből ért kár megtérítése iránt. Tekintettel arra, hogy ugyanezen felek között már folyamatban volt egy eljárás Hollandiában ugyanezen szállítmány tárgyában, a TNT arra hivatkozott, hogy a CMR 31. cikkének (2) bekezdésében előírt perfüggőségi szabály értelmében a Landgericht München nem fogadhatta volna el az AXA keresetét.

25 A Landgericht München 2006. április 4-i és 2006. szeptember 7-i határozataival (a továbbiakban: a Landgericht München határozatai) elutasította a TNT-nek a CMR 31. cikkének (2) bekezdésén alapuló érvelését, és e vállalkozást kártérítésre kötelezte.

26 2007. március 6-án az AXA a Rechtbank te Utrechtnél (Hollandia) a 44/2001 rendelet értelmében kérelmezte a Landgericht München határozatainak végrehajthatóvá nyilvánítását Hollandiában. Miután a Rechtbank te Utrechten az ideiglenes intézkedésről határozó bíró 2007. március 28-i végzésében helyt adott e kérelemnek, a TNT 2007. május 4-én a Rechtbank te Utrechttől e végzés hatályon kívül helyezését és a szóban forgó határozatok végrehajtásának megtagadását kérte, illetve azt, hogy a végrehajtás iránti kérelemről később határozzanak, amikor már a Gerechtshof te 's Gravenhage már határozott a Rechtbank te Rotterdam 2005. május 4-i ítéletével szemben benyújtott fellebbezésről.

27 A TNT a Rechtbank te Utrecht-hez benyújtott keresetét arra alapozta, hogy a Landgericht München határozatainak elismerése nyilvánvalóan ellentétes lenne a holland közrenddel. Azt állította, hogy a CMR 31. cikkének (2) bekezdésében előírt perfüggőségi szabály értelmében a Landgericht Münchennek nem volt joghatósága az AXA keresetének elfogadására.

28 Az AXA ezzel szemben úgy ítélte meg, hogy a 44/2001 rendelet 35. cikkének (3) bekezdése értelmében a holland bíróság nem vizsgálhatja felül a német bíróság joghatóságát, a közrendnek az e rendelet 34. cikkének 1. pontjában szereplő kritériuma pedig nem alkalmazható a joghatóságra vonatkozó szabályokra.

29 A Rechtbank te Utrecht 2007. július 18-i végzésével elutasította a TNT keresetét. Ezen időpontban a Gerechtshof te 's Gravenhage még nem határozott a TNT által hozzá benyújtott fellebbezésről.

30 A Rechtbank te Utrecht megállapította, hogy a TNT nem hivatkozhat a 44/2001 rendelet 34. cikkének 1. pontjában szereplő, az elismerés kizárására vonatkozó okra a német bíróság joghatóságának vitatása céljából, mivel a joghatósággal kapcsolatos szabályok nem vonatkoznak az e rendelkezésben említett közrendre, amint ezt a 44/2001 rendelet 35. cikkének (3) bekezdése kifejezetten rögzíti.

31 A TNT felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Rechtbank te Utrecht 2007. július 18-i végzése ellen. A TNT szerint e bíróság nem ismerte fel azt a tényt, hogy a 44/2001 rendelet 71. cikke (2) bekezdése b) pontjának második albekezdése értelmében a CMR 31. cikke eltérést enged a származási tagállam bírósága joghatósága felülvizsgálatának a hivatkozott rendelet 35. cikkének (3) bekezdésében szereplő tilalmától.

32 Ezen körülmények között a Hoge Raad der Nederlanden úgy határozott, hogy az előtte folyamatban lévő eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából az alábbi kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a 44/2001 rendelet 71. cikke (2) bekezdése b) pontjának második albekezdését, hogy

a) a 44/2001 rendelet elismerésre és végrehajtásra vonatkozó szabályai helyett csak akkor kell a különös egyezmény megfelelő szabályait alkalmazni, ha a különös egyezmény szabályai kizárólagosságot igényelnek, vagy

b) a különös egyezmény és a 44/2001 rendelet elismerési és végrehajtási feltételeinek egyidejű alkalmazhatósága esetén minden esetben a különös egyezmény feltételeit kell alkalmazni, és a 44/2001 rendelet feltételei nem alkalmazhatók akkor sem, ha a különös egyezmény nem igényel kizárólagosságot más nemzetközi elismerési és végrehajtási szabályokkal szemben?

2) Hatáskörrel rendelkezik-e a Bíróság az ütköző szabályok első kérdésben bemutatott esetében az egymástól eltérő határozatok elkerülése érdekében a [CMR] – a tagállamok bíróságait kötő – értelmezésére az ezen egyezmény 31. cikkében szabályozott terület tekintetében?

3) A második kérdésre és az első kérdés a) pontjára adandó igenlő válasz esetén úgy kell-e értelmezni a CMR 31. cikke (3) és (4) bekezdésének elismerési és végrehajtási szabályait, hogy azok nem igényelnek kizárólagosságot, és teret engednek olyan más nemzetközi, az elismerést vagy végrehajtást lehetővé tevő végrehajtási szabályok alkalmazásának, mint a 44/2001 rendelet szabályai?

Arra az esetre, ha a Bíróság az 1. kérdés (b) pontjára és a második kérdésre is igenlő választ ad, a Hoge Raad […] a következő három kérdést teszi fel:

4) Feljogosítja-e a CMR 31. cikkének (3) és (4) bekezdése a címzett állam szerinti bíróságot arra, hogy egy végrehajthatóság megállapítása iránti kérelem esetében felülvizsgálja azt, hogy a származási állam bírósága rendelkezett-e nemzetközi joghatósággal a jogvitában a határozat meghozatalára?

5) Úgy kell-e értelmezni a 44/2001 rendelet 71. cikkének (1) bekezdését, hogy a CMR-egyezmény és a 44/2001 rendelet perfüggőségi szabályainak összeütközése esetén a CMR-egyezmény perfüggőségi szabályai elsőbbséget élveznek a 44/2001 rendelet perfüggőségi szabályaival szemben?

6) A jelen ügyben Hollandiában kért megállapítás és a Németországban kért kártérítés a CMR 31. cikkének (2) bekezdése szerinti értelemben vett »ugyanazt az ügyet« érintik-e?"

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Előzetes megállapítások

33 Először is meg kell állapítani, hogy a TNT és az AXA közötti jogvita mind a CMR, mind pedig a 44/2001 rendelet hatálya alá tartozik.

34 Egyrészt ugyanis e jogvita közúti árufuvarozási szerződésre vonatkozik, amely egy hollandiai címet rögzít az áru átvételének helyeként és egy németországi címet az áru kiszolgáltatásának helyeként. Ily módon a CMR alkalmazásának az annak 1. cikkében rögzített feltételei teljesülnek.

35 Másrészt, a tagállamok közötti, közúti árufuvarozással kapcsolatos jogviták a 44/2001 rendelet 1. cikkének (1) bekezdése értelmében „polgári és kereskedelmi" jellegűek. Továbbá, a közúti árufuvarozás nem szerepel a hivatkozott cikkben taxatívan felsorolt, az e rendelet hatályából kizárt jogterületek közé.

36 Továbbra is előzetesen kell arra emlékeztetni, hogy mivel a 44/2001 rendelet az új tagállamoknak ezen egyezményhez való csatlakozásáról szóló egyezményekkel módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a határozatok végrehajtásáról szóló 1968-as Brüsszeli egyezmény (HL 1972. L 299., 32. o.; a továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény) helyébe lép, a Bíróság által az ezen egyezmény rendelkezéseire vonatkozóan adott értelmezés az említett rendelet rendelkezéseire is érvényes, amennyiben ezen jogszabályok rendelkezései egyenértékűnek tekinthetők (a C-180/06. sz. Ilsinger-ügyben 2009. május 14-én hozott ítélet [EBHT 2009., I-3961. o.] 41. pontja és a C-189/08. sz. Zuid-Chemie-ügyben 2009. július 16-án hozott ítélet [EBHT 2009., I-6917. o.] 18. pontja).

37 A 44/2001 rendelet 71. cikke, amelynek értelmezését kérik a jelen ügyben, lépett a Brüsszeli Egyezmény 57. cikkének helyébe, amely a különös jogterületeken megkötött egyezményeket (a továbbiakban: különös egyezmények) szabályozza:

„(1) Jelen egyezmény nem érinti azokat az egyezményeket, amelyeknek a szerződő államok részesei vagy részesei lesznek, és amelyek egyes különös jogterületeken a joghatóságot, valamint a határozatok elismerését és végrehajtását szabályozzák.

(2) Az egységes értelmezés érdekében az (1) bekezdést a következő módon kell alkalmazni:

a) jelen egyezmény nem akadályozza annak a szerződő államnak a bíróságát, amely egyes különös jogterületekről szóló egyezményben részes, hogy az említett egyezménynek megfelelően még akkor is megállapítsa joghatóságát, ha az alperes olyan más szerződő államban rendelkezik lakóhellyel, amely az említett egyezménynek nem részese […];

b) a valamely tagállamban az egyes különös jogterületről szóló egyezmény alapján joghatósággal rendelkező bíróság által hozott határozatot más tagállamban e rendelettel összhangban kell elismerni és végrehajtani.

Ha valamely egyedi kérdéskörre vonatkozó egyezmény [helyesen: különös jogterületről szóló egyezmény], amelynek a származás szerinti állam és a megkeresett állam is részese, meghatározza az elismerés és a végrehajtás feltételeit, akkor e feltételeket kell alkalmazni […]

[…]”

38 A „vagy […] lesznek” kifejezés alkalmazásával a Brüsszeli Egyezmény 57. cikkének (1) bekezdése előírta, hogy az ezen egyezményben foglalt szabályok nem tiltják azon eltérő szabályok alkalmazását, amelyeket a szerződő államok különös egyezmények megkötésével a jövőben el fognak fogadni. A 44/2001 rendelet 71. cikkének (1) bekezdése nem vette át e kifejezéseket. Következésképpen, ez utóbbi rendelkezés már nem teszi lehetővé a tagállamok számára, hogy új különös egyezmények megkötésével vagy már hatályos egyezmények módosításával a 44/2001 rendelettel szemben elsőbbséget élvező szabályokat fogadjanak el. E megállapítást az az ítélkezési gyakorlat is megerősíti, miszerint a közösségi szabályok bevezetésével a tagállamok már nem

jogosultak e szabályokat érintő nemzetközi egyezmények megkötésére (lásd különösen a 22/70. sz., Bizottság kontra Tanács ügyben (az ún. AETR-ügy) 1971. március 31-én hozott ítélet [EBHT 1971., 263. o.) 17–19. pontját és a C-467/98. sz., Bizottság kontra Dánia ügyben (az ún. „nyitott égbolt"-ügy) 2002. november 5-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-9519. o.] 77. pontja).

39 Ezzel szemben az olyan rendelkezéseket illetően, mint a CMR 31. cikke, amelyek a tagállamokat már a 44/2001 rendelet hatálybalépésének időpontjában kötötték, e rendelet 71. cikke ugyanazt a rendszert tükrözi, mint a Brüsszeli Egyezmény 57. cikke, és szinte azonos módon került megfogalmazásra. Következésképpen a Bíróságnak a Brüsszeli Egyezmény vonatkozásában már megadott értelmezését kell figyelembe venni.

40 Ezen előzetes megállapítások fényében, és figyelemmel az egyes kérdések közötti kapcsolatra, a 44/2001 rendelet 71. cikkének értelmezésére vonatkozó első és ötödik kérdést együttesen és elsőként kell megvizsgálni. A CMR értelmezésére vonatkozó kérdések ezt követően kerülnek vizsgálatra.

A 44/2001 rendelet 71. cikkének értelmezéséről

41 Első és ötödik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy egy olyan ügyben, mint az alapügy, a 44/2001 rendelet 71. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy a joghatóságra, az elismerésre és a végrehajtásra vonatkozó, valamely különös egyezményben előírt olyan szabályokat kell alkalmazni, mint a CMR 31. cikkének (2) bekezdésében előírt, a perfüggőségre vonatkozó szabály, valamint az ezen egyezmény 31. cikkének (3) bekezdésében foglalt, a végrehajthatóságra vonatkozó szabály.

42 Ily módon, amint az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szerepel, e kérdés egyrészt azon tény okán vetődik fel, hogy a CMR-ben és a 44/2001 rendeletben rögzített perfüggőségi szabálynak, bármennyire is hasonlóképpen van megfogalmazva, eltérő terjedelme lehet attól függően, hogy ezen egyezmény és a vonatkozó nemzeti ítélkezési gyakorlat kerül alkalmazásra, vagy pedig e rendelet és a Bíróság vonatkozó ítélkezési gyakorlata, másfelől pedig azért, mert az AXA-nak a Landgericht München határozatai végrehajthatóságának kinyilvánítására irányuló kérelme alapján eljáró holland bíróságnak tudnia kell, hogy felülvizsgálhatja-e az előbbi joghatóságát, hogy dönteni tudjon az AXA által hozzá benyújtott kártérítés iránti kérelemről.

43 Ez utóbbi vonatkozásában a TNT azt állítja, hogy a CMR 31. cikkének (3) bekezdése megengedi e felülvizsgálatot, míg az AXA úgy ítéli meg, hogy a 44/2001 rendelet 35. cikkének (3) bekezdése kizárja a Landgericht München joghatóságának felülvizsgálatát. Ezen érvelés alátámasztására az AXA a holland bíróságok előtt arra hivatkozik, hogy a nemzetközi közúti árufuvarozás tárgyában hozott határozatok elismerését és végrehajtását a 44/2001 rendelet, és nem a CMR szabályozza.

44 Az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében valamely uniós jogi rendelkezés értelmezéséhez nemcsak annak szövegét, hanem annak szövegkörnyezetét, és annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is figyelembe kell venni, amelynek az részét képezi (lásd különösen a C-301/98. sz. KVS International ügyben 2000. május 18-án hozott ítélet [EBHT 2000., I-3583. o.] 21. pontját, a C-298/07. sz., Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände ügyben 2008. október 16-án hozott ítélet [EBHT 2008., I-7841. o.] 15. pontját és a C-403/09. PPU. sz. Detiček-ügyben 2009. december 23-án hozott ítélet [EBHT 2009., I-12193. o.] 33. pontját). Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első és ötödik kérdésre adandó válasz tekintetében tehát figyelembe kell venni mind a 44/2001 rendelet 71. cikkének megfogalmazását és e cikk célját, mind pedig e rendelkezés szövegkörnyezetét és a szóban forgó rendelet által követett célkitűzéseket.

45 A 44/2001 rendelet 71. cikkének megfogalmazása szerint, amennyiben a jogvita valamely különös egyezmény hatálya alá tartozik, az ez utóbbiban, és nem 44/2001 rendeletben foglalt szabályokat kell alkalmazni.

46 Amint ugyanis arra különösen a holland és cseh kormány is hivatkozik, a 71. cikk (1) bekezdésének megfogalmazásából – amelynek értelmében a rendelet „nem érinti" a különös egyezményeket – az következik, hogy a jogalkotó a szabályok összeütközése esetén ezen egyezmények alkalmazását írta elő.

47 Ezt az értelmezést a 71. cikk (2) bekezdése is megerősíti, amely szerint amennyiben az a különös egyezmény, amelyben mind a származási tagállam, mind a címzett tagállam részes, a határozatok elismeréséhez vagy végrehajtásához feltételeket állapít meg, e feltételeket kell alkalmazni. A szóban forgó (2) bekezdés kifejezetten azon helyzetekre vonatkozik, amelyek teljesen egészében az Unió területén következtek be. Ebből következik, hogy – a 44/2001 rendelet (25) preambulumbekezdésében adott magyarázat ellenére, miszerint a tagállamok által harmadik országokkal szemben vállalt nemzetközi kötelezettségek tiszteletben tartása érdekében e rendelet nem érinti a különös egyezményeket – a jogalkotó e rendelet 71. cikkével a hivatkozott rendeletek alkalmazását az Unióban is biztosítani akarta.

48 Ily módon megállapítható, hogy a 44/2001 rendelet 71. cikke arra irányul, hogy betartassa azon szabályokat, amelyek egy különös jogterület sajátosságainak figyelembevételével kerültek kialakításra (a Brüsszeli Egyezmény 57. cikkét illetően lásd a C-406/92. sz. Tatry-ügyben 1994. december 6-án hozott ítélet [EBHT 1994., I-5439. o.] 24. pontját és a C-148/03. sz. Nürnberger Allgemeine Versicherung ügyben 2004. október 28-án hozott ítélet [EBHT 2004., I-10327. o.] 14. pontját). E célkitűzésre tekintettel a Bíróság megállapította, hogy a különös egyezményekben foglalt szabályok hatása a Brüsszeli Egyezmény ugyanezen kérdésre vonatkozó rendelkezései alkalmazásának mellőzése volt (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Tatry-ügyben hozott ítélet 25. pontját).

49 Amennyiben a fenti megfontolásokból az következik, hogy a 44/2001 rendelet 71. cikke a különös egyezmények által szabályozott jogterületek vonatkozásában ez utóbbiak alkalmazását írja elő, akkor az is igaz, hogy ez az alkalmazás nem sértheti az Unión belüli polgári és kereskedelmi ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés alapjául szolgáló azon elveket, amelyekre a 44/2001 rendelet (6), (11), (12) és (15) preambulumbekezdése hivatkozik, nevezetesen a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozatok szabad mozgásának elve, a joghatósággal rendelkező bíróság előreláthatóságának elve és – következésképpen – a jogalanyok számára biztosítandó jogbiztonság elve, az igazságszolgáltatás megbízható működésének elve, a párhuzamos eljárások lehetősége elkerülésének elve és az igazságszolgáltatás iránt az Unióban táplált kölcsönös bizalom elve.

50 Ezen elvek mindegyikének tiszteletben tartása szükséges a belső piac megfelelő működéséhez, ami – mint az a 44/2001 rendelet (1) preambulumbekezdéséből következik – ez utóbbi célját alkotja.

51 A 44/2001 rendelet 71. cikkének nem lehet olyan terjedelme, amely ütközik az azon jogrendszer alapjául szolgáló elvekkel, amelynek maga is részét alkotja. Következésképpen, e cikk nem értelmezhető úgy, hogy az e rendelet által lefedett olyan jogterületen, mint a közúti árufuvarozás, egy olyan különös egyezmény, mint a CMR, a belső piac megfelelő működésének biztosítása tekintetében kedvezőtlenebb eredményekhez vezessen, mint amelyekhez a szóban forgó rendelet rendelkezései vezetnek.

52 Ez az értelmezés megfelel azon állandó ítélkezési gyakorlatnak, amelynek értelmében a tagállamok által harmadik államokkal kötött egyezmények a tagállamok közötti jogviszonyokban nem alkalmazhatók az uniós jog célkitűzéseinek sérelmére (lásd ebben az értelemben a 286/86. sz. Deserbais-ügyben 1988. szeptember 22-én hozott ítélet [EBHT 1988., 4907. o.] 18. pontját; a C-241/91. P. és C-242/91. P. sz., RTE és ITP kontra Bizottság egyesített ügyekben 1995. április 6-án hozott ítélet [EBHT 1995., I-743. o.] 84. pontját, valamint a C-301/08. sz., Bogiatzi-ügyben 2009. október 22-én hozott ítélet [EBHT 2009., I-10185. o.] 19. pontját).

53 Ebből következik, hogy a 44/2001 rendelet 71. cikkében hivatkozott különös egyezményekben foglalt joghatósági szabályok, a perfüggőségi szabályokat is beleértve, csak akkor alkalmazhatók az Unióban, amennyiben ezek – amint azt a szóban forgó rendelet (11), (12) és (15) preambulumbekezdése előírja – nagymértékben kiszámíthatók, előmozdítják az igazságszolgáltatás megbízható működését, és lehetővé teszik a párhuzamos eljárások lehetőségének elkerülését.

54 A határozatok elismerését és végrehajtását illetően a 44/2001 rendelet (6), (16) és (17) preambulumbekezdésében foglalt releváns elvek a következők: a határozatok szabad mozgásának elve és az igazságszolgáltatás iránti kölcsönös bizalom elve *(favor executionis)* (lásd különösen a C-283/05. sz. ASML-ügyben 2006. december 14-én

hozott ítélet [EBHT 2006., I-12041. o.] 23. pontját, a C-185/07. sz., Allianz és Generali Assicurazioni Generali ügyben 2009. február 10-én hozott ítélet [EBHT 2009., I-663. o.] 24. pontját, valamint a C-420/07. sz. Apostolides-ügyben 2009. április 28-án hozott ítélet [EBHT 2009., I-3571. o.] 73. pontját). Az Unióban a 44/2001 rendelet 71. cikkében szereplő különös egyezményekben foglalt elismerési és végrehajtási szabályok csak ezen elvek tiszteletben tartása mellett alkalmazhatók.

55 A kölcsönös bizalom fent hivatkozott elvét illetően a Bíróság megállapította, a címzett állam bírósága semmilyen esetben nincs jobb helyzetben, mint a származási állam bírósága az ezen utóbbi joghatóságára vonatkozó döntés tekintetében. Következésképpen, a 44/2001 rendelet – néhány korlátozott kivételtől eltekintve – nem engedi meg, hogy valamely tagállami bíróság joghatóságát egy másik tagállam bírósága felülvizsgálja (a fent hivatkozott Allianz és Generali Assicurazioni Generali ügyben hozott ítélet 29. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Következésképpen, a CMR 31. cikkének (3) bekezdése csak akkor alkalmazható az Unióban, ha lehetővé teszi a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozatok szabad mozgása, továbbá az igazságszolgáltatás iránt az Unióban táplált kölcsönös bizalom célkitűzésének elérését, legalább annyira kedvező feltételek mellett, mint a 44/2001 rendelet alkalmazásából eredő feltételek.

56 A fentiekre figyelemmel az első és az ötödik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 44/2001 rendelet 71. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az alapeljáráshoz hasonló ügyben a joghatóságra, az elismerésre és a végrehajtásra vonatkozó, valamely különös egyezményben előírt olyan szabályok, mint a CMR 31. cikkének (2) bekezdésében előírt, a perfüggőségre vonatkozó szabály, valamint az ezen egyezmény 31. cikkének (3) bekezdésében foglalt, a végrehajthatóságra vonatkozó szabály, azon feltétellel alkalmazhatók, hogy ezek nagymértékben kiszámíthatók, előmozdítják az igazságszolgáltatás megbízható működését, és lehetővé teszik a párhuzamos eljárások lehetőségének elkerülését, valamint – legalább annyira kedvező feltételek mellett, mint a szóban forgó rendeletben előírt feltételek – biztosítják a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozatok szabad mozgását, továbbá az igazságszolgáltatás iránt az Unióban táplált kölcsönös bizalmat *(favor executionis).*

A CMR 31. cikkének értelmezéséről

57 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság azt szeretné megtudni, hogy a Bíróság rendelkezik-e hatá.skörrel a CMR 31. cikkének értelmezésére. Az e kérdésre adandó igenlő válasz esetén a hivatkozott bíróság harmadik, negyedik és hatodik kérdésében e cikk konkrét értelmezését kéri.

A második kérdésről

58 Tekintettel arra a tényre, hogy a CMR nem tartalmaz a Bíróságra hatáskört ruházó záradékot, ez utóbbi csak akkor adhatja meg a CMR 31. cikkének kért értelmezését, ha feladatainak e gyakorlása az EUMSZ 267. cikk hatályába tartozik.

59 Márpedig az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében az előzetes döntéshozatali eljárás keretében történő értelmezésnek az e cikkből eredő hatásköre kizárólag az Unió jogának részét alkotó jogszabályokra terjed ki (lásd ebben az értelemben különösen a C-130/95. sz. Giloy-ügyben 1997. július 17-én hozott ítélet [EBHT 1997., I-4291. o.] 21. pontját, a C-222/04. sz., Cassa di Risparmio di Firenze és társai ügyben 2006. január 10-én hozott ítélet [EBHT 2006., I-289. o.] 63. pontját és a C-453/04. sz. Innoventif-ügyben 2006. június 1-jén hozott ítélet [EBHT 2006., I-4929. o.] 29. pontját).

60 A nemzetközi szerződéseket illetően vitathatatlan, hogy az Unió által kötött ilyen egyezmények az Unió jogrendjének szerves részét alkotják, tehát előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyát képezhetik (lásd ebben az értelemben különösen a 181/73. sz. Haegeman-ügyben 1974. április 30-án hozott ítélet [EBHT 1973., 449. o.] 3–6. pontját, a 12/86. sz. Demirel-ügyben 1987. szeptember 30-án hozott ítélet [EBHT 1987., 3719. o.] 7. pontját, valamint a C-431/05. sz., Merck Genéricos - Produtos Farmacêuticos ügyben 2007. szeptember 11-én hozott ítélet [EBHT 2007., I-7001. o.] 31. pontját).

61 Ezzel szemben a Bíróságnak – főszabály szerint – nincs hatásköre arra, hogy előzetes döntéshozatal keretében a tagállamok és harmadik államok között megkötött nemzetközi egyezményeket értelmezzen (lásd ebben az értelemben a 130/73. sz., Vandeweghe és társai ügyben 1973. november 27-én hozott ítélet [EBHT 1973., 1329. o.] 2. pontját; a C-162/98. sz. Hartmann-ügyben 1998. november 12-én hozott végzés [EBHT 1998., I-7083. o.] 9. pontját és a fent hivatkozott Bogiatzi-ügyben hozott ítélet 24. pontját).

62 Amikor és amennyiben az Unió átvette a – nem az Unió által kötött – nemzetközi megállapodás alkalmazása területén korábban a tagállamok által gyakorolt hatásköröket, ennek következtében pedig ez utóbbi megállapodás rendelkezései kötelezik az Uniót, a Bíróság hatáskörrel rendelkezik az ilyen megállapodás értelmezésére (lásd ebben az értelemben a 21/72–24/72. sz., International Fruit Company és társai egyesített ügyekben 1972. december 12-én hozott ítélet [EBHT 1972., 1219. o.] 18. pontját, a C-308/06. sz., Intertanko és társai ügyben 2008. június 3-án hozott ítélet [EBHT 2008., I-4057. o.] 48. pontját, valamint a fent hivatkozott Bogiatzi-ügyben hozott ítélet 25. pontját). A jelen ügyben azonban nem állapítható meg, hogy a joghatóságnak, a határozatok elismerésének és végrehajtásának a CMR-ben előírt szabályai kötelezik az Uniót. A 44/2001 rendelet 71. cikkének a jelen ítéletben adott értelmezéséből éppen ellenkezőleg az következik, hogy a CMR-ben előírt ezen szabályok az Unióban csak a szóban forgó rendelet alapját képező elvek tiszteletben tartása mellett alkalmazhatók.

63 A fentiekre figyelemmel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a Bíróságnak nincs hatásköre a CMR 31. cikkének értelmezésére.

A harmadik, negyedik és hatodik kérdésről

64 A második kérdésre adott válaszra tekintettel a harmadik, negyedik és hatodik kérdésre nem szükséges válaszolni.

A költségekről

65 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

1) A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet 71. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az alapeljáráshoz hasonló ügyben a joghatóságra, az elismerésre és a végrehajtásra vonatkozó, valamely különös jogterületen megkötött egyezményben előírt olyan szabályok, mint az 1978. július 5-én, Genfben aláírt jegyzőkönyvvel módosított, a Nemzetközi Közúti Árufuvarozási Szerződésről szóló, 1956. május 19-én Genfben aláírt egyezmény 31. cikkének (2) bekezdésében előírt, a perfüggőségre vonatkozó szabály, valamint az ezen egyezmény 31. cikkének (3) bekezdésében foglalt, a végrehajthatóságra vonatkozó szabály, azon feltétellel alkalmazhatók, hogy ezek nagymértékben kiszámíthatók, előmozdítják az igazságszolgáltatás megbízható működését, és lehetővé teszik a párhuzamos eljárások lehetőségének elkerülését, valamint – legalább annyira kedvező feltételek mellett, mint a szóban forgó rendeletben előírt feltételek – biztosítják a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozatok szabad mozgását, továbbá az igazságszolgáltatás iránt az Unióban táplált kölcsönös bizalmat (favor executionis).

2) Az Európai Unió Bíróságának nincs hatásköre a Nemzetközi Közúti Árufuvarozási Szerződésről szóló módosított egyezmény 31. cikkének értelmezésére.

Aláírások